

Mit tartok Időszerűnek 1848-ból?

Két fontos tanulságot emelek ki 1848 örökségéből. Egyik a békés rendszerváltás folyamata. 1848-ban ugyanis egy békés rendszerváltozás zajlott le, melynek lényege a polgári magyar nemzet megszületése volt. Közvetlen előzményének Kossuth egyeztetési politikája tekinthető, mely az alapvető érdekek mentén kapcsolta a jobbagság és nemesség ügyét a haza sorsához. Magyarország társadalma fokozatosan egységesült nemzetté. A birtokbírhatóság és hivatalviselés szabadságának 1844-es törvénybe iktatásával fontos nemesi előjogokat terjesztettek ki a nemesekre. A nemzetté válás (a polgári reformok sikere) érdekében hangsúlyozták az ország függetlenségét, ami akkor azt jelentette, hogy a törvények végrehajtását minden idegen beavatkozástól mentes független nemzeti kormányra bízják. Ám a függetlenséget becses nemzeti ügyé a reformok polgári tartalma avatta. Közös teherviselés alapján osztozni a nép terheiben, az úrbéri viszonyokból való kibontakozást kármentesítéssel eszközölni, a népet politikai jogokban részesíteni, s az országgyűlést a nép képviselőivé átalakítani – ezek voltak azok a legfontosabb kérdések, amelyek csak a nemesség áldozatvállalásával voltak megoldhatók, s melyeket a magyar rendek – elfogadva a polgári szerepvállalás történeti feladatát – példamutató felelősségtudattal meg is oldot-

Marjanucz László (1954) történész. Csánádon született. Tan.: JGYTF 1973–77; KLTE 1979–82; MTA TTI 1983–86. Mh.: 1977–80 Szegedi Vezetőképző Központ, 1980–86 Móra Ferenc Múzeum Történeti Osztály; 1986–94 JGYTF; 1994– JATE. F. m.: Szegedi zsidó családok a 19. században (1988); Hitelélet és kereskedelem a dualizmus korában (199?); A kiegyezés kora – Kistelek története (1991). Nős. Gyermekai: Gergő, Máté, Csilla, Katalin, Zita.

tak. Ehhez a momentumhoz kapcsolódik 1848 másik nagy tanulsága: a közjó szolgálata a hatalom birtokosai részéről. Politikai kereteit a rendi országgyűlés adta, melyből az utolsón már valódi pártok álltak egymással szemben határozott programok alapján. Tekinthetjük ezt a parlamentarizmus igazi bevezetésének, annál is inkább, mert most tűnt fel a hatalom először a diadal bére gyanánt. S ebben a diadalban az győzött, aki tudomásul vette, hogy a vagyon és hatalom társadalmi kötelességekkel jár, a nemzetteremtés egyetlen módja a szabadságjogok népre való kiterjesztése. A közjó érdekeinek felkarolása nem volt teljesen önzetlen, mert a forradalom elkerülését szolgálta, de ez objektív érdemeit nem kisebbíti. Vér nélküli átalakulást tett lehetővé, melyben leomlottak a válaszfalak nemes és jobbagság között, akik ezen túl a magyar nemzet egyenlő terhet és jogot viselő polgárai lettek.

* * *

SÁNDOR JÁNOS

1848 – örökség, időszerűség

Nem tudom maradt-e mára egyáltalán örökség? Az eltelt másfél száz év történelmi viharai megtépázták egykori jussunkat s ha megmaradt is belőle valami, azt igyekezett, mint „múltat végképp eltörölni” az utóbbi fél

évszázad. De szellemét nem ölheték meg, és ebből a mindent túlélő szellemből kell újraépíteni elherdált osztályrészünket.

Mi időszerű hát 1848 szelleméből? Erkölcsei értékrendje és hitének ereje. Míg e kétőt őrzi magában a nemzet, szabadságát őrzi. Ezek megőrzött késő visszfénye ragyogtatta fel 1956 októberét is.

Meghal a demokrácia ott, ahol felborul az erkölcs értékrendje. Gondoljunk a szélviharra! Elsőnek a port, a szemetet kapja fel s röpíti magasra, ám a termőföld marad, maradnia kell, mert belőle sarjad az élet.

Hit nélkül pedig semmire sem megyünk, hiszen a hit ereje cselekedetünk mozgatórugója. Gondoljunk csak a kisgyermekre: mivel hiszi, hogy képes átlábolni a sötét erdőn, egyhelyben toporog s hogy tehetetlenség szülte félelmét palástolja, önmagát bátorítva – kiabál. Mintha túl sokat kiabálnánk mi is!

Ismét fel kellene idézni Széchenyi elfeledt gondolatait:

„Nem az a legnagyobb bajunk, hogy annyi ellenségünk van, hanem az, hogy itt, magunk között agyarkodunk, beszélünk, mikor tenni kellene... Én korántsem vesztet-

Sándor János (1937) rendező. Budapesten született. Tan.: Színház- és Filmművészeti Főiskola, 1958–63. Mh.: 1963–64 Kaposvárott, 1964–66 Szegeden rendező, 1966–69 a kaposvári, 1969–72 a békéscsabai, 1972–75 a szegedi, 1975–79 a debreceni, 1979–82 a kecskeméti színház rendezője, 1982– a Szegedi Nemzeti Színház főrendezője. F m.: Egy elfeledett színnigazgató. Nős. Gyermekai: Emese, Attila.

tem el még a reménységemet, egy nemzet élete ki nem oltható, s a magyar csak saját magát fogja meggyilkolhatni, más által meg nem gyilkolható!”

* * *

SZALAY ISTVÁN

Mit tartok időszerűnek 1848 örökségéből?

Először is időszerűnek tartom magát a kérdést. Talán mára eljutottunk oda, hogy 1848-at magát azzal a történelmi patinával vont be a másfél évszázad, hogy érzelmeink és indulataink mellett az értelem is bevonul a hétköznapi gondolkodásunkba.

Nem mindig volt így. Az 50 éves évfordulón, 1898-ban bár túl voltunk a '67-es kiegyezésen, túl voltunk a millennium fényes megünneplésén '48 emlékét még a politikai ellentétek árnyékolták be. A koronás magyar király, személyében azonos volt azzal, aki jóváhagyta a tizenhárom aradi vértanú halálát ítéletét. Még éltek a tanúk, éltek az emlékezők. A közvélemény erősen megoszlott a '67-esek, a '48-asok, a konzervatívok és a liberálisok között. A városháza előtti tér már a Széchenyi tér nevet viselte, ezt a teret már Klauzál térnek hívták, de Kossuthnak még nem volt szobra. Az Országgyűlés a nemzeti

Szalay István (1944) matematikus. Hegykőn született. Tan.: JATE, 1962–67. Mh.: 1967–68 a JATE gyakornoka, 1968–72 tanársegéde, 1972–78 adjunktusa, közben 1973–76 ösztöndíjas aspiráns, 1978–91 docense, 1981–86 a JATE TTK dékánhelyettese, 1986–87 a moszkvai Szttyeklov Matematikai Intézet vendégkutatója, 1991–a JGYTF tanára, 1992– tanszékvezetője, 1991–94 főigazgatója, 1993–94 a Szegedi Universitas elnöke, 1994– Szeged város polgármestere. Nős. Gyermekai: Andrea Anita, Pálma Patrícia és Balázs István.

többséggel szemben nem március 15-ét, hanem április 11-ét a törvények kihirdetését fogadta el nemzeti ünnepnek. A nemzet szívében emlékezett.

A 100 esztendő évfordulón 1948-ban már állt a Kossuth-szobor, amelyet Kossuth születése 100 évfordulójára 1902-ben állított